

University of Groningen

How Context and the Perception of Peers' Behaviors Shape Relationships in Adolescence

Palacios, Diego

DOI:
[10.33612/diss.130206281](https://doi.org/10.33612/diss.130206281)

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2020

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
Palacios, D. (2020). *How Context and the Perception of Peers' Behaviors Shape Relationships in Adolescence: A Multiplex Social Network Perspective*. University of Groningen.
<https://doi.org/10.33612/diss.130206281>

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Samenvatting

S

Samenvatting

Sociale relaties spelen een cruciale rol in de ontwikkeling van adolescenten. Relaties met leeftijdsgenoten worden frequenter en prominenter tijdens de adolescentie (Giordano, 2003; Johnson, Crosnoe, & Elder, 2011). In deze ontwikkelingsfase worden leeftijdsgenoten een belangrijk sociaal referentiepunt, aangezien adolescenten een groot deel van hun tijd met leeftijdsgenoten omgaan en elkaar beïnvloeden (Card & Schwartz, 2009) en steeds meer aandacht besteden aan de verwachtingen en meningen van leeftijdsgenoten. Tijdens de adolescentie wordt het steeds belangrijker om bij een groep te horen, en om geaccepteerd en gewaardeerd te worden door leeftijdsgenoten. Frequent contact, gemeenschappelijke activiteiten en hechte relaties tussen leeftijdsgenoten bieden talrijke mogelijkheden voor adolescenten om zowel van anderen te leren als sociale steun te krijgen om met stress en aanpassingsproblemen om te gaan (Hartup, 1992; Rubin et al., 1998). Deze kenmerken maken de adolescentie een bijzonder cruciale en interessante periode om relaties met leeftijdsgenoten te bestuderen.

De toename van relaties met leeftijdsgenoten tijdens de adolescentie voegt verschillende lagen van complexiteit toe aan het onderwerp. Deze complexiteit geeft op zijn beurt aanleiding tot een aantal overkoepelende vragen die centraal staan in mijn proefschrift. Ten eerste, *relaties met leeftijdsgenoten zijn complex en met elkaar verweven*. Sociale relaties tussen adolescenten zijn niet alleen positief, zoals vriendschap en hulprelaties, maar ook negatief, zoals slachtofferschap en antipathie. Deze relaties zijn ingebed in sociale netwerken (bijvoorbeeld in een klas of school), waar adolescenten gevoelig zijn voor de dynamiek in deze netwerken. Bovendien zijn verschillende soorten relaties vaak onderling afhankelijk. Zo is het verband tussen vriendschappen en hulprelaties wederkerig, wat wil zeggen dat niet alleen vriendschappen aanleiding kunnen geven tot hulp, maar dat hulp ook kan bijdragen tot het ontstaan van vriendschappen (Wentzel & Erdley, 1993; Van Rijsewijk et al., 2016, 2019). Dit roept de vraag op: hoe zijn verschillende soorten onderlinge relaties met elkaar verbonden?

Ten tweede, *relaties met leeftijdsgenoten ontstaan in een groter netwerk*. De schoolomgeving biedt aantoonbaar de meest directe en relevante context die het gedrag van jongeren en relaties met leeftijdsgenoten definieert. De sociale context, bijvoorbeeld binnen een school of binnen een groep, heeft waarschijnlijk invloed op de manier waarop gedrag en relaties worden geëvalueerd en gewaardeerd (Dijkstra & Gest, 2015). Een omgeving met leeftijdsgenoten kan daarom zowel positieve relaties bevorderen, zoals vriendschappen en hulprelaties (Schacter & Juvonen, 2018) als negatieve relaties versterken, zoals afwijzing en slachtofferschap (Berger & Caravita, 2016; Martín Babarro, Díaz-Aguado, Martínez Arias, & Steglich, 2017). Daarom richt dit proefschrift zich op de vraag: hoe is de context van invloed op de relaties met leeftijdsgenoten?

Ten derde, *status wordt een cruciaal element van relaties met leeftijdsgenoten tussen adolescenten*. Hiërarchieën ontstaan binnen het netwerk, waarbij bepaalde individuen en groepen aantrekkelijker of populairder zijn dan anderen (Brown, Von Bank, & Steinberg, 2008; Horn, 2006; Cillessen & Rose, 2005). Wanneer adolescenten relaties met leeftijdsgenoten of groepen aangaan, zijn ze gevoelig voor statusverschillen. Zelfs binnen vriendschappen of hulprelaties, wat vaak wederzijdse relaties zijn, lijkt de ene partner vaak meer macht te hebben dan de andere (Giordano, Longmore, & Manning, 2006; Updegraff et al., 2004). Aangezien de mening van leeftijdsgenoten van aanzienlijk belang is in het gedrag van adolescenten, ontstaat de volgende vraag: beïnvloeden de collectieve perceptie (reputatie) en individuele (dyadische) perceptie van andere leeftijdsgenoten de relaties met die personen?

In dit proefschrift heb ik longitudinale sociale-netwerkanalyse toegepast op verschillende schoolcontexten om deze vragen te beantwoorden. Ik heb aan de literatuur over relaties met leeftijdsgenoten bijgedragen door de perceptie van gedrag en kenmerken van andere leeftijdsgenoten en het effect op relaties met leeftijdsgenoten te bestuderen én door informatie over verscheidene type relaties in alle hoofdstukken op te nemen. Aangezien het meeste onderzoek naar relaties met leeftijdsgenoten is uitgevoerd in de VS of Europa, breidt dit onderzoek de literatuur bovendien uit door de focus op Chileense scholen.

In dit proefschrift heb ik het samenspel van verschillende relaties met leeftijdsgenoten bestudeerd. In de Hoofdstukken 2 en 3 heb ik gekeken naar de mate waarin academische relaties worden beïnvloed door vriendschappen en kenmerken van adolescenten, zoals academische prestaties, wangedrag op school en prosociaal gedrag. Verder heb ik in de Hoofdstukken 4 en 5 onderzocht in hoeverre de perceptie van adolescenten op het gedrag (agressie, prosociaal gedrag) en kenmerken (slachtofferschap, populariteit) van andere leeftijdsgenoten van invloed is op relaties tussen leeftijdsgenoten, zoals vriendschaps- en antipathienetwerken.

Het doel van Hoofdstuk 2 was om het effect van vaardigheidsgroepering ('ability grouping') op academische netwerken (met wie studeer je op school?) en vriendschapsnetwerken te onderzoeken. Bij vaardigheidsgroepering worden leerlingen ingedeeld in verschillende klassen op basis van hun vaardigheden, ambitie of leerniveau (Belfi, Goos, De Fraine, & Van Damme, 2012). Door leerlingen aan verschillende klassen toe te wijzen, bepaalt vaardigheidsgroepering de samenstelling van een klas, niet alleen door een homogene onderwijsomgeving te creëren, maar ook door de mogelijke academische vergelijkingen en sociale interacties tussen klasgenoten te bevorderen en te beperken (Marsh et al., 2008). In dit hoofdstuk heb ik onderzocht of het samenspel van academische en vriendschapsnetwerken en hun associatie met schoolprestaties en wangedrag verschilt voor de drie soorten vaardigheidsgroepering (klassen met een hoog, gemengd en laag niveau).

In Hoofdstuk 3 heb ik onderzocht welke kenmerken een effect hebben op de voorkeur voor studiepartners (met wie zou je op school willen studeren?). Er kunnen verschillende redenen zijn om studiepartners te kiezen. Ten eerste kunnen adolescenten zich concentreren op het verbeteren van hun academisch succes door studiepartners te kiezen wiens hulp zij nuttig achten (Larson et al., 2012; Sullivan, Marshall, & Schonert-Reichl, 2002). Ten tweede zouden adolescenten er de voorkeur aan kunnen geven om met meer open en vriendelijke klasgenoten (prosociale leeftijdsgenoten en vrienden) te studeren, omdat het vragen om academische hulp een bedreiging kan zijn voor het zelfbeeld vanwege de kans dat de hulp wordt geweigerd of dat het de zwakheden van iemand blootlegt. Aangezien goed presterende leerlingen een belangrijke rol kunnen spelen in een academische omgeving, analyseer ik of ze eerder geneigd zijn om te leren met vergelijkbare goed presterende leeftijdsgenoten en vrienden. Deze studie focust op multiplexiteit van netwerken en houdt rekening met een dyadisch perspectief en de collectieve reputatie van klasgenoten.

Het doel van Hoofdstuk 4 was om te onderzoeken of vriendschapsselectie verschilt wanneer adolescenten kijken naar verschillende informatiebronnen, namelijk individuele perceptie van het gedrag van een leeftijdsgenoot (*dyadische perceptie*) en de reputatie van die leeftijdsgenoot (*reputatie*). Aangezien vriendschappen een belangrijke rol spelen bij het bereiken van de fundamentele doelen affectie en status (Giordano, 2003; Johnson et al., 2011), evalueren adolescenten het gedrag en de kenmerken van anderen op basis van de vraag of ze zullen bijdragen aan het bereiken van deze doelen. Hoewel het prosociale en agressieve gedrag van leeftijdsgenoten adolescenten informatie kan geven over de potentiële kwaliteit van een hechte relatie, kan de populariteit van

leeftijdsgenoten informatie bieden over ieders sociale positie, zichtbaarheid en sociale dominantie. In dit hoofdstuk heb ik geanalyseerd of het in het sluiten van vriendschappen verschil maakt of iemand wordt gezien als prosociaal, agressief of populair door de individuele klasgenoot (*dyadische perceptie*) of door vele klasgenoten (*reputatie*). Hierdoor onderzoekt deze studie het belang van de individuele en collectieve perceptie van het gedrag van leeftijdsgenoten op relaties met leeftijdsgenoten.

In Hoofdstuk 5 heb ik me gericht op hoe klassen kunnen verschillen in de manier waarop gedrag wordt geëvalueerd en gewaardeerd (Dijkstra & Gest, 2015), en dus in de mate waarin ze positieve relaties bevorderen, zoals vriendschappen, of juist negatieve relaties versterken, zoals antipathieën en slachtofferschap. Een manier om de evaluatie en waardering van gedrag en kenmerken zoals agressie en slachtofferschap te beïnvloeden, is door schoolbrede interventies die prosociaal gedrag bevorderen. Concreet heb ik in dit hoofdstuk geanalyseerd in hoeverre jongeren vriendschappen sluiten met, of antipathie ontwikkelen tegen, leeftijdsgenoten die zij beschouwen als agressief of die slachtoffer zijn van pesten, en of deze selectie verschilt tussen klassen die een interventie hebben gehad om prosociaal gedrag te bevorderen en klassen zonder de interventie. Dit onderzoek houdt rekening met zowel de peercontext als de onderlinge afhankelijkheid van netwerken door interventie- en controleklassen te vergelijken en door het samenspel van agressie en slachtofferschap met vriendschappen en antipathienetwerken te onderzoeken.

Samengevat biedt dit proefschrift inzichten in weinig bestudeerde gebieden in de literatuur over relaties met leeftijdsgenoten door de rol van multiplexiteit te onderzoeken (bijv. de onderlinge afhankelijkheid tussen academische relaties en vriendschappen, afkeer en slachtofferschap), door rekening te houden met de peercontext (bijvoorbeeld de samenstelling van een groep en de deelname aan een interventie), en door status te betrekken (bijvoorbeeld het verschil tussen dyadische perceptie en reputatie) in verschillende relaties met leeftijdsgenoten, waaronder academische relaties, vriendschappen, agressie, slachtofferschap en antipathieën. Dit proefschrift toonde aan dat vaardigheidsgroepering in de klas samenhangt met uiteenlopende academische relaties (Hoofdstuk 2). Verder bleek er een voorkeur te zijn voor goed presterende leerlingen, prosociale leeftijdsgenoten en vrienden als studiepartners (Hoofdstuk 3). Bovendien vermeden adolescenten vriendschap te sluiten met leeftijdsgenoten die zij als agressief beschouwden en sloten ze vriendschap met leeftijdsgenoten die de reputatie hadden populair en prosociaal te zijn (Hoofdstuk 4). Ten slotte werden in de interventieklassen, jongeren die als slachtoffer of agressor werden beschouwd, minder snel afgewezen (Hoofdstuk 5).

Bij elkaar geven de resultaten het belang aan van 1) een multiplex-perspectief voor het onderzoeken van relaties met leeftijdsgenoten, aangezien het afzonderlijk bekijken van één enkel netwerk het kunstmatig scheidt van zijn ingebedde context; 2) de sociale context zoals vaardigheidsgroepering en prosociale-gedragsinterventies, aangezien de sociale context relaties met leeftijdsgenoten kan vormgeven door normen te stellen over wat gezien wordt als 'goed' gedrag; 3) de perceptie van het gedrag van leeftijdsgenoten, aangezien zowel de dyadische perceptie als de collectieve reputatie duidelijke effecten hebben op de vorming van relaties met leeftijdsgenoten.

Om deze inzichten te verwerven, zijn longitudinale sociale-netwerkanalyses uitgevoerd. De bevindingen uit dit proefschrift geven aanwijzingen voor verder onderzoek. Op deze manier zou dit proefschrift onderzoekers kunnen inspireren om het samenspel van relaties met leeftijdsgenoten verder te onderzoeken. Of door verder in te gaan op de rol van relaties met leeftijdsgenoten bij het vormgeven van hun schoolse gedrag van leerlingen. Dit kan onderwijsprofessionals en

beleidsmakers voorzien van kennis om de onderlinge verband tussen adolescenten, het leren en hun succes op school te bevorderen.

